

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
รู้เท่าทันสุขภาพ ร่วมสร้างสังคมสุขภาวะ

คำกล่าวปาฐกถาในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๖๑

“รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร ร่วมสร้างสังคมสุขภาวะ”

โดย ศาสตราจารย์ปาริชาติ สถาปิตานนท์

เลขาธิการและกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ

ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทรา บาย เซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์

แจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

กราบนิมัสการพระเจ้า

เรียน ประธานกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

ท่านเลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

ท่านสมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านผู้มีเกียรติ และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน

วันนี้ ดิฉันรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้มาร่วมในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๖๑ และได้เห็นความพยายามของสิ่งที่ทุกท่านทำซึ่งเรียกว่า “การสื่อสาร” เพื่อที่จะให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีสุขภาพดี

กิจกรรมทางกายที่เกิดขึ้นเมื่อสักครู่นี้ ถือว่าเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ท่านสามารถแสดงออกได้ จะดีแค่ไหนถ้าเราจะสามารถจูงใจให้คนไทยทุกคนมาร่วมกันออกกำลังกายในทุก ๆ เช้า และเย็น เพื่อให้ร่างกายกระฉับกระเฉงขึ้น นั่นคือความท้าทายประเภทที่หนึ่ง

ความท้าทายประเภทที่ ๒ คือท่านผู้ทรงเกียรติแต่ละท่าน ณ ที่นี้ เมื่อวัดด้วยสายตาแล้วทุกท่านดูเป็นคนที่มีความสุขดี แต่เราจะวัดอย่างไรว่าท่านมีความสุขดีจริง นั่นคือเราต้องรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพด้วย เพราะการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารจะช่วยทำให้เราสามารถร่วมกันสร้างสังคมแห่งสุขภาวะได้นั่นเอง

ดิฉัน เป็นตัวแทนของนักวิชาการด้านการสื่อสารของไทยคนหนึ่ง ที่ทำงานร่วมกับนักวิชาการด้านการสื่อสารอีกจำนวนมากทั้งของประเทศไทยและนานาชาติที่มีความสนใจในประเด็นเรื่องสุขภาพ และเรื่องการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ (Health Literacy) แต่เราสนใจใน

ฐานะผู้ร่วมสังเกตการณ์ปรากฏการณ์ ซึ่งต่างจากพวกท่านที่สนใจปรากฏการณ์นี้ในฐานะที่เป็นผู้กำกับ ผู้ปฏิบัติ หรือผู้ที่ร่วมสร้างนโยบายที่จะนำไปสู่การสร้างสังคมสุขภาวะให้เกิดขึ้นในมุมของตัวเอง

เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเรามากขึ้น และกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เราสามารถเข้าถึงชุดข้อมูลข่าวสารที่มีจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากการประชุมในวันนี้ ที่คณะกรรมการจัดงานมีความตื่นตัวในการใช้เทคโนโลยี QR Code เพื่อลิงค์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการจัดงาน ทำให้ข้อมูลข่าวสารเข้ามาอยู่ในมือของท่านได้อย่างง่ายดาย แต่ความท้าทายของการใช้เทคโนโลยีก็คือเราจะสามารถจัดระบบข้อมูลข่าวสารอย่างไร ที่จะทำให้คนที่ไม่มีโอกาสสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารชุดกลางที่เป็นมาตรฐานและมีประโยชน์ได้แก่เช่นคนที่ไม่มีโอกาส ดิฉันเชื่อมั่นว่านี่คือความพยายามของทุกท่านที่จะชวนภาคีพันธมิตรมาสร้างสรรค์สังคมสุขภาวะร่วมกัน

ดิฉันขอเล่าประสบการณ์ส่วนตัวที่เป็นความท้าทายของการสื่อสารด้านสุขภาพที่น่าสนใจ ๒ เรื่อง ดังนี้

เรื่องแรก เป็นเรื่องของเพื่อนชาวต่างชาติคนหนึ่ง ที่เดินทางมารักษาอาการ Stroke ที่เมืองไทย ทำให้ต้องนั่งรถเข็นและมีอาการพูดไม่ชัด โดยมาพักรักษาตัวในสถานที่ที่ไม่ใช่โรงแรม และมีผู้ดูแลส่วนตัวที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษดี จากการสอบถามจากเพื่อนได้รับข้อมูลว่า เขามั่นใจในการมารักษาตัวที่เมืองไทย เนื่องจากอเมริกันบอร์ดเป็นผู้ให้การรับรองในการดูแลรักษาฟื้นฟูสุขภาพได้ที่ประเทศไทย ผ่านการดูแลรักษาโดยระบบ One Stop Service ที่จะให้บริการตั้งแต่การส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับการรักษา ดูแลกระทั่งการเดินทางเพื่อส่งตัวมารักษาและส่งตัวกลับประเทศอีกด้วย แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของระบบบริการของไทยในการดูแลรักษาผู้ป่วย คำถามคือ แล้วคนไทยที่เกิดบนผืนแผ่นดินไทยมีโอกาสมากนักแค่ไหนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ และรู้ว่ามีหนทางที่ดีที่สุดในโลกอยู่ที่ประเทศไทย รวมถึงความสามารถในการแยกแยะชุดข้อมูลข่าวสารที่ใช้หรือไม่ใช่ได้อย่างไร

เรื่องที่สอง เป็นเรื่องของญาติดิฉันคนหนึ่งที่น่าจะว่า มีหมอเวทาดคนหนึ่งที่สามารถผลิตยาสมุนไพรรักษาโรคทุกโรคให้หายได้ ซึ่งได้รับการตีพิมพ์จากสื่อต่าง ๆ ว่าเป็นหมอที่เก่ง มีความสามารถในการปรุงยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ และทำให้สุขภาพแข็งแรง แต่เราจะเชื่อถือได้อย่างไรว่าข้อมูลเหล่านั้นเป็นจริงหรือไม่

วันนี้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็คือความขุมน ความปั่นป่วนของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ทำให้คนมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีมากมาย แต่สิ่งที่ท้าทายคือ “การรับรู้ของประชาชน” การเลือกเชื่อ การวิเคราะห์ และการรับข้อมูลข่าวสารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ “ช่องว่าง”

ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับการรับรู้ของผู้คน ระดับความเข้มข้นของปัญหา ความพร้อมของบุคคลในการรับรู้ ข่าวสาร สภาวะเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท้าทายในการทำให้คนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และเลือกรับข้อมูลเหล่านั้น

ความท้าทายของการรู้เท่าทันข่าวสารด้านสุขภาพ (Health Literacy) ขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย ในอดีต ดิฉันขอชื่นชมกลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่วางโครงข่ายในระดับตำบล และการมีวิชาสุขศึกษาในระบบการเรียนในสถานศึกษา เมื่อก่อนเราเคยมีนิยตสารหมอชาวบ้าน รายการตอบปัญหาชีวิตและสุขภาพ มีเว็บไซต์ที่นักวิชาการสาธารณสุขที่มาช่วยกันเขียน ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่น่าเชื่อถือ เช่น เว็บไซต์ Go to know ซึ่งผลพวงเหล่านั้นทำให้เกิดการสร้างวัคซีน หรือภูมิคุ้มกันของคนในสังคมจากการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องได้

ปัจจุบัน เทคโนโลยีที่เรารู้จักดีคือ Google ที่จะช่วยพาท่านเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ทุกรูปแบบ ทั้งภาพจริง ภาพเสมือนจริง ภาพวาด ภาพการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลตัวเลขต่าง ๆ แต่ความท้าทายคือความน่าเชื่อถือของข้อมูลเหล่านั้น ดังนั้น ถ้าเรามีคนกลุ่มหนึ่งที่จะช่วยย่อยข้อมูลให้อ่านง่าย รวมถึงการมีคนที่ทำหน้าที่เหมือนตำรวจในการตรวจตราดูแลชุดข้อมูลข่าวสารที่ผิด และมีศูนย์กลางของชุมชนที่คนสามารถเข้าไปใช้ข้อมูล การบริการให้ปรึกษาที่ถูกต้องได้ก็จะดีมาก

เราเชื่อว่าจะมีพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเก็บหรือบันทึกข้อมูลเพื่อส่งต่อเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อร้องเรียนให้เกิดการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่นเดียวกับการใช้มือถือบันทึกภาพการกระทำผิด เป็นต้น และไม่ว่าปัญหาจะซับซ้อนมากเท่าไร ดิฉันเชื่อว่าพวกเรา ณ ที่นี้ จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้มันโยบายเกี่ยวกับการจัดการกับคลังข้อมูล (Big Data) ในปัจจุบันนี้ได้

ดิฉันขอให้พวกเราจำคำว่า “TIPS” ซึ่งประกอบด้วย

Trend หรือ แนวโน้มของปัญหาและระดับการรู้เท่าทันสุขภาพ โดยจะต้องส่งเสริมการวัดระดับความรู้เท่าทันของคนไทย ซึ่งเป็นความจำเป็นพื้นฐาน

Information หรือ ข้อมูลข่าวสาร จะทำอะไรให้คนไม่ป่วย จะสามารถสร้างความเข้าใจข้อมูลของคนเราภายใต้สภาพที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างไร

Possibility หรือ โอกาสในการใช้เครื่องมือข่าวสารมากมาย เรามีรายการโทรทัศน์ รวมถึงข้อมูลบนโลกออนไลน์ที่มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพไปสู่ประชาชน แต่จะอย่างไรที่จะสร้างโอกาสการเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นของคนไทย

Standard หรือ มาตรฐาน ที่ใครจะเป็นคนกำหนดมาตรฐานเหล่านี้ในประเทศไทย ดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และองค์กรตระกูล ส. ทั้งหลายที่จะมาเป็นหลักให้คนไทยได้มีระบบคัดกรองข้อมูล และร่วมขับเคลื่อนให้คนไทยมีสุขภาพดีกันอย่างถ้วนหน้า ต่อไป

ขอเป็นกำลังใจให้ทุกท่านมีกำลังใจในการสร้างสังคมสุขภาวะ และเราจะก้าวไปด้วยกันในยุคข้อมูลข่าวสารนี้ค่ะ

ขอบคุณค่ะ